

PLANTENFOSSIELEN VAN EEN BEROEMDE VINDPLAATS

door G. M. Roding

In 1958 ontvingen wij van een relatie een prachtige verzameling plantenfossielen, die afkomstig waren van de groeve bij de Schrotzburg bij Bohlingen, ten zuidwesten van Radolfzell aan het Bodenmeer. Hier zijn nagenoeg dezelfde lagen ontsloten als bij het bekende plaatsje Oehningen/Wangen, dat eveneens aan de duitse zijde (Baden) van de Schienenberg ligt.

Hier wordt sinds eeuwen de boven-miocene "Plattenkalk" gewonnen, een zoetwaterafzetting, die in de loop der jaren een rijke oogst aan fossiele resten van reptielen, amfibieën, vissen, insecten en planten heeft opgeleverd.

Het eerste fossiel dat uit deze contreien ons land bereikte was op zichzelf reeds een beroemdheid:

In 1725 werd een grote plaat gevonden, waarin een uitstekend geconserveerd skelet zat. Men haalde er de Zürichse arts Johann Jacob Scheuzer bij, die in die dagen een zekere faam als natuurhistoricus genoot.

Scheuzer beschreef het stuk in 1726 in de te Londen verschijnende "Philosophical transactions", in 1731 gevolgd door een verhandeling getiteld: "Homo diluvii testis" (de mens, een getuige van de zondvloed), waarin hij beweerde dat dit ongeveer een half skelet was van een mens die bij de zondvloed om het leven gekomen was. Onze landgenoot Petrus Camper ging in 1787 speciaal voor dit fossiel naar Oehningen en kwam tot de conclusie dat het een hagedis moest zijn! Tenslotte was het Cuvier, die het juiste oordeel gaf. Afgaande op een afbeelding sprak hij van een grote salamander en bood zelfs aan dit aan te tonen door enkele typische onderdelen verder uit te prepareren. Inmiddels was het stuk door Teyler's Stichting te Haarlem aangekocht en in 1811 kreeg Cuvier de kans om zijn stelling met de beitel in de hand te bewijzen.

Cinnamomum polymorphum. Heer, Bohlingen

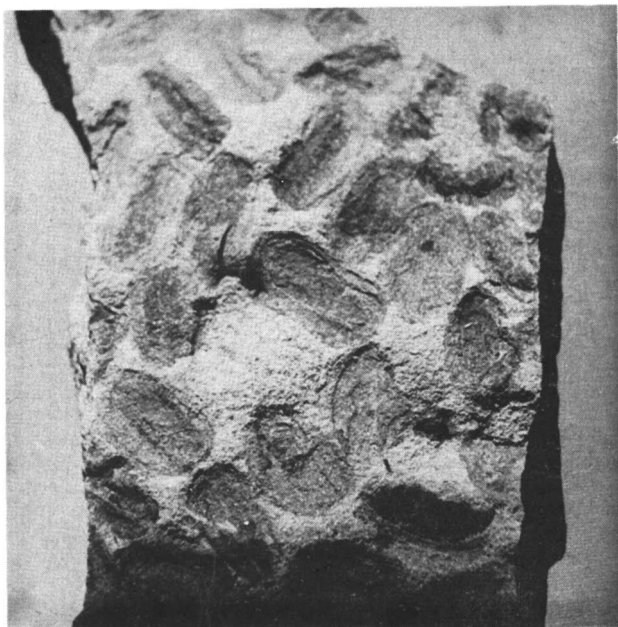
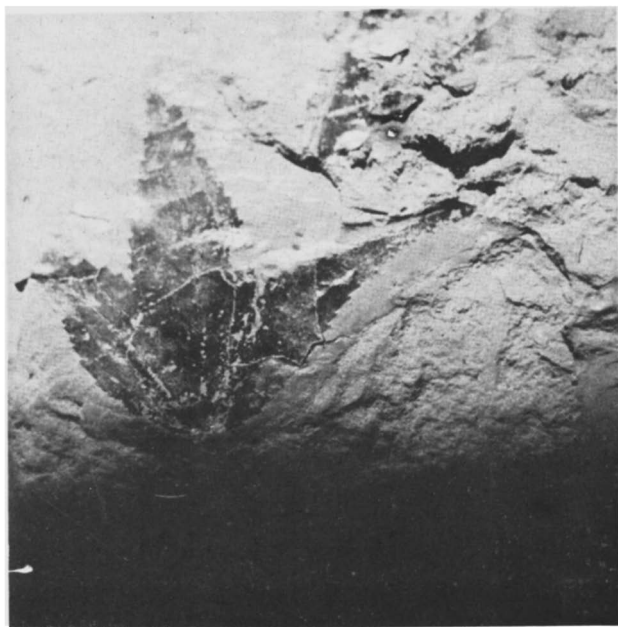

foto boven: *Nyssa* sp. (vruchten). Oehningen/Wangen

foto onder: *Liquidambar europaeum*. A. Braun-Bohlingen

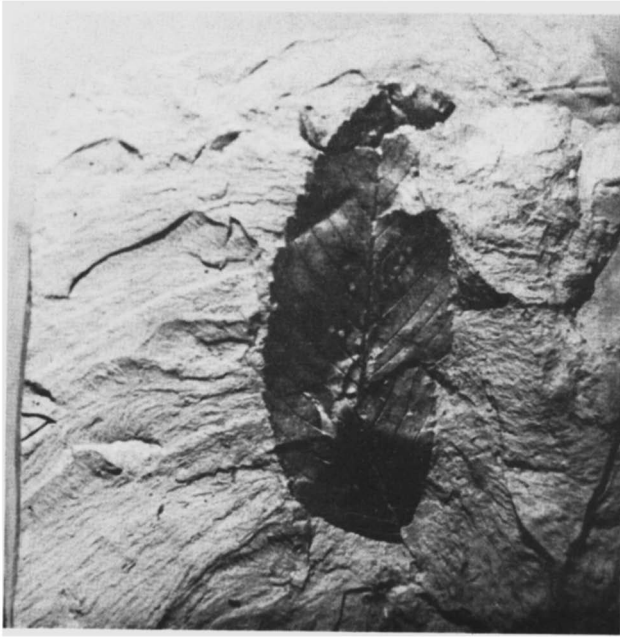
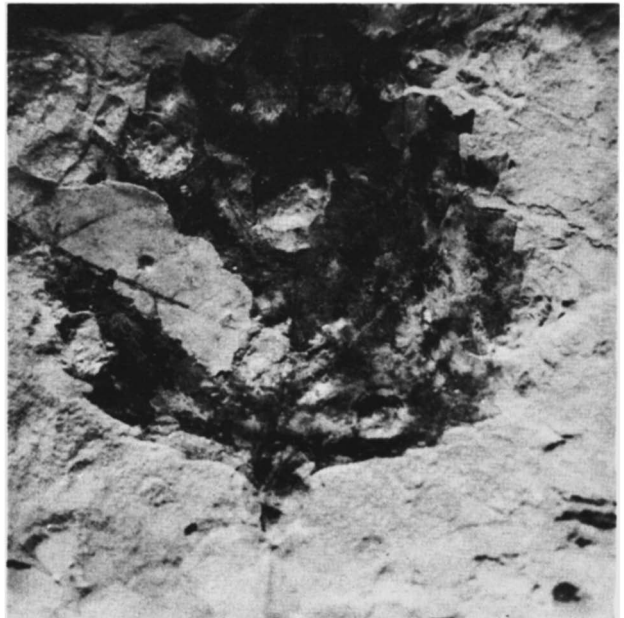

foto boven: *Ulmus longifolia*. Unger. Bohlingen

foto onder: *Platanus aceroides*. Goëppert. Bohlingen

De belangstelling van Teyler's Stichting voor de Oehninger fossielen bleef, maar vooreerst waren de kansen niet groot. De groeven waren namelijk in het bezit van de vorst-bisschoppen van Konstanz, die er zelf een museum op na hielden. De mooiste stukken kwamen natuurlijk daar terecht, maar, zoals later bleek, ook een groot aantal mystificaties, die de arbeiders, tuk op een beloning, op een listige manier vervaardigden.

Later in 1806 na de secularisatie ging deze collectie naar Karlsruhe. Ook de groeven kwamen in andere handen, maar inmiddels was de belangstelling voor de fossielen, mede dank zij de ontwikkeling der natuurwetenschappen, sterk toegenomen. Vooral de zilversmid L.Barth, die omstreeks 1820 eigenaar van de groeven werd, wist hiervan handig gebruik te maken. Hij sloot contracten af met particulieren en musea en door hem heeft Teyler's Stichting het grootste deel van de Oehninger fossielen verkregen. Tenslotte werd de belangstelling voor deze fossielen zo groot, dat ook Barth voor de verleiding bezweek en fossielen begon na te maken maar op zo'n meesterlijke wijze, dat het bedrog eerst na jaren ontdekt werd.

Vooraf door de werken van Oswald Heer heeft de fossiele flora van Oehningen grote bekendheid gekregen. ("Flora tertiaria Helvetica"), 3 Bände, Winterthur, 1855-1859).

Na de tweede wereldoorlog werden door het Geologische Instituut der Universiteit te Freiburg deze vindplaatsen nauwkeurig onderzocht en beschreven. De fossielen werden volgens de nieuwste methoden geprepareerd en gedetermineerd, zodat we nu een uitstekend overzicht hebben van dit prachtige materiaal (zie literatuur).

LITERATUUR

- F. Kirchheimer: Fruchtreste von Nyssa. L. aus dem süddeutschen Tertiär. Paläont. Zeitschr. Bd. 29, Abh. 3/4, p. 109 - 118, Stuttgart.
- T. Nötzold: Miozäne Pflanzenreste von der Schrotzburg am Bodensee. Ber. Naturf. Ges. Freiburg i.Br. Bd. 47, H.1., p. 71 - 102.
- M. Pfannenstiel: Fälscher und Fälschungen von Oehninger Fossilien (1958) Geologie, Jrg. 7, Heft 3-6, p. 846-860 - Berlijn.